

EINDELIJK EEN BEVESTIGING VAN HET VOORKOMEN VAN DE PUNTIGE BLAASHOREN (*HAITIA ACUTA*) OP TERSCHELLING

H.K. Mienis

Finally a confirmation of the presence of the Pointed fountain snail (*Haitia acuta*) on the Isle of Terschelling
The presence of *Haitia acuta*, formerly known as *Physa* or *Physella acuta*, on the Isle of Terschelling, the Netherlands, is confirmed after some 40 years. This freshwater snail of North-American origin was found in considerable numbers in the small lake 'Doodemanskisten', near West-Terschelling in the autumn of 2003.

Allereerst iets over de naamgeving.

De Puntige blaashoren stond tot voor kort bekend als *Physa*, *Physella* of *Physella (Costatella) acuta* (Dra-

parnaud, 1805). Daarin is onlangs een verandering gekomen. Volgens de uitgebreide anatomische revisie van de Physidae door Taylor (2003) moet deze

Blaashoren nu *Haitia acuta* genoemd worden.

Waar komt de Puntige blaashoren oorspronkelijk vandaan?

Ook de kwestie rondom de herkomst van deze soort: een circum-Mediterrane of een Noord-Amerikaanse soort (Mienis, 2001), schijnt nu opgelost te zijn. Onafhankelijk van elkaar zijn Dillon Jr. et al. (2002), Taylor (2003) en Anderson (2003) tot de conclusie gekomen dat *Physa* of *Physella heterostropha* (Say, 1817) een junior synoniem is van *acuta*.

Over de afkomst van *heterostropha* heeft nooit enige twijfel bestaan: het is een autochtone Noord-Amerikaanse soort, waarvan ook fossiele vondsten in kwartaire lagen bekend zijn. Van de Puntige blaashoren is echter nog nooit een fossiel exemplaar gevonden in afzettingen in Europa, Azië of Afrika. Deze Blaashoren moet dan ook als een van oorsprong Amerikaanse soort beschouwd worden, die al in een heel vroeg stadium, na de ontdekking van Amerika, er in geslaagd is om zich in het Mediterrane gebied te vestigen.

Oude vondsten op Terschelling

Volgens mijn gegevens heeft alleen Tanis (1963) gerapporteerd over het voorkomen van de Puntige blaashoren op Terschelling: 'Een exemplaar van *Physa acuta* werd buitgemaakt in een begroeiing van *Potentilla anserina* [Zilverschoon, HKM] aan de NW-grens van de Groede op de Boschplaat op 17 juli 1958. In hetzelfde milieu kwamen ook in de zomer van 1962 enkele dieren voor.'

Volgens gegevens in het bestand van het Atlasproject Nederlandse Mollusken (ANM) is de soort drie keer op de Groede aangetroffen: in 1958 en 1962 in km-hok 157/604 en in 1960 in km-hok 158/602. Ik heb zelf tevergeefs naar deze soort gezocht op de Groede in de jaren 1961-1969. Ook George Visser heeft de aanwezigheid van deze soort noch op de Groede, noch elders op Terschelling kunnen bevestigen. Hij heeft de Puntige blaashoren dan ook niet opgenomen in zijn overzicht betreffende de land- en watermollusken van de Waddeneilanden (Visser, 1974).

Een vondst van de Puntige blaashoren in de Doodemanskisten in 2003

Tijdens mijn meest recente bezoek aan Terschelling (27 september tot 4 oktober 2003) werd ook tweemaal een bezoek gebracht aan de Doodemanskisten. Door de kurkdroge en hete zomer van 2003 stond het water in het meertje bijzonder laag: meer dan een meter beneden het peil in een normaal jaar. Vooral in het zuidelijke en centrale gedeelte stonden hier en daar zelfs hele stukken droog. Elders varieerde de diepte van het water van enkele centimeters tot maximaal een halve meter. Voor de altijd aanwezige eenden stond er nauwelijks nog genoeg water om een beetje rond te zwemmen. De drooggevallen delen vertoonden een stevige zandbodem, de onderwaterstaande delen een zwarte prutlaag. Opvallend was verder dat enkele pasgestorven Kokmeeuwen

op de drooggevallen stukken lagen (slachtoffers van botulisme?).

Op 29 september 2003 werden diverse exemplaren van de Puntige blaashoren aangetroffen op in het water liggende takken in de noordoosthoek van het meertje. Deze verrassende vondst was voor mij aanleiding om op 1 oktober 2003 deze lokaliteit wat uitgebreider te bemonsteren. Dit leverde naast de Puntige blaashoren *Haitia acuta* nog slechts één andere soort op: de Grote diepslak *Bithynia tentaculata* (Linnaeus, 1758). De Puntige blaashoren werd opnieuw vrij algemeen aangetroffen op in het water liggende takken, maar ook op drijvende stukjes hout en op rietstengels, echter bijna uitsluitend in de noordoosthoek. De Grote diepslak kwam in kleine aantallen verspreid over het hele meertje voor op stukjes hout en in de prutlaag.

Beide soorten waren nog niet eerder gerapporteerd van de Doodemanskisten (Mienis, in voorbereiding). *Bithynia tentaculata* is een vrij algemene soort op Terschelling. De vondst van *Haitia acuta* betekent echter eindelijk na ruim veertig jaar een bevestiging van het voorkomen van deze soort op dit Waddeneiland.

Hoe de Puntige blaashoren in de Doodemanskisten terecht is gekomen, zal wel altijd een raadsel blijven. Het is echter een soort, die algemeen in aquariums voorkomt en zich daar in een snel tempo kan vermenigvuldigen. Ik sluit dan ook niet uit dat een plaatselijke aquarium-liefhebber zijn overvloedige slakken eens in het meertje gedumpt heeft.

Mijn dank gaat uit naar Sylvia van Leeuwen voor het verstrekken van enkele gegevens uit het ANM-bestand.

Literatuur

- Anderson, R., 2003. *Physella* (*Costatella*) *acuta* Draparnaud in Britain and Ireland – its taxonomy, origins and relationships to other introduced Physidae. *Journal of Conchology*, 38(1): 7-21.
- Dillon Jr., R.T., A.R. Wethington, J.M. Rhett & T.P. Smith, 2002. Populations of the European freshwater pulmonate *Physa acuta* are not reproductively isolated from American *Physa heterostropha* or *Physa integra*. *Invertebrate Biology*, 121(3): 226-234.
- Mienis, H.K., 2001. Is *Physella acuta* in reality an American species? *Ellipsaria*, 3(2): 9.
- Tanis, J.J.C., 1963. Land- en zoetwatermollusken van Terschelling. *C.B. Ned. Malac. Ver.*, 104: 1084-1085.
- Taylor, D.W., 2003. Introduction to Physidae (Gastropoda: Hygrophila); biogeography, classification, morphology. *Revista de Biología Tropical*, 51(Suppl. 1): 1-287.
- Visser, G., 1974. Land- en watermollusken van de Waddeneilanden tot en met 1972. *C.B. Ned. Malac. Ver.*, 157: 241-250.

Adres van de auteur:
zie pagina 93